

TRENDS IN CRIMINALITEIT DE CRIME DROP INTERNATIONAAL EN IN BELGIË

SYNTHESE - juni 2023

In dit onderzoeksrapport presenteert het NICC de resultaten van een uitgebreid onderzoek naar de 'crime drop'. Dit fenomeen van een opvallende criminaliteitsdaling werd voor het eerst opgemerkt in de jaren '90 in de Verenigde Staten, maar nadien ook in andere landen. Het eerste deel van het onderzoek start met een literatuurstudie over de 'crime drop' in de Verenigde Staten en in West-Europa. In een tweede deel worden cijfers voor België verzameld om te onderzoeken of er ook hier sprake is van een daling van de criminaliteit. Vervolgens volgt er in deel drie een literatuurstudie over de mogelijke verklaringen van de crime drop. Tot slot worden er in het laatste en vierde deel bijkomende analyses uitgevoerd op data van de International Self-report Delinquency Study om te achterhalen of bepaalde factoren een rol hebben gespeeld bij de criminaliteitsdaling in België.

DIETER BURSENS

BURSENS, DIETER (2023). TRENDS IN CRIMINALITEIT. DE CRIME DROP INTERNATIONAAL EN IN BELGIË, ONDERZOEKSRAPPORT 57A, BRUSSEL: NICC, 64.

DIETER.BURSENS@JUST.FGOV.BE

NICC - NATIONAAL INSTITUUT VOOR CRIMINALISTIEK EN CRIMINOLOGIE

DE CRIME DROP IN DE VS EN IN WEST-EUROPA

- De crime drop van de jaren '90

In de jaren '90 tonen politiecijfers in de Verenigde Staten een opmerkelijke daling van criminaliteit, en dat voor zowel eigendoms- als geweldsdelicten. Dit was verrassend omdat velen net een stijging hadden voorspeld. Het fenomeen krijgt de naam 'crime drop'. Het bleek al snel dat dit fenomeen niet beperkt bleef tot de Verenigde Staten, maar zich in vele (westerse) landen voordeed. Toch zijn er ook regionale verschillen. Er zijn bijvoorbeeld verschillen in de tijd. In West-Europa zal de daling twee à drie jaar later aanvatten in vergelijking met de Verenigde Staten. In Oost-Europa gaan een aantal tendensen zich nóg later aandienen. Bovendien zijn er ook inhoudelijke verschillen. Zo is de Europese crime drop voornamelijk een crime drop van eigendomsdelicten, en niet zozeer van geweldsdelicten. Levensdelicten volgen dan weer wel de daling die ook in de VS werd vastgesteld.

- Een nuance – een stijging vooraf

Naarmate de wetenschappelijke wereld meer aandacht besteed aan de crime drop, wordt duidelijk dat het verhaal van deze daling enige nuance verdient. Zo wordt er op gewezen dat in de periode voorafgaand aan de crime drop zich een aanzienlijke stijging van de criminaliteitscijfers heeft voorgedaan. Die stijging startte in de jaren '60 en zal uiteindelijk doorzetten tot het begin van de jaren '90, waarna de crime drop aanvat. De crime drop staat dus niet op zich, maar is een opmerkelijke dalende trend die volgt op een even opmerkelijke stijgende trend.

- Een nuance van de nuance – cijfers uit het *dark number* onderzoek

Het verhaal van de crime drop (en de voorafgaande stijging) is gebaseerd op de officiële cijfers van politie en justitie. Maar dat zijn niet altijd de beste bronnen om criminaliteitstrends in kaart te brengen. Deze registreren vooral de activiteit van politieke en justitiële actoren. De groei van het politie- en justitieapparaat en de toegenomen professionalisering hebben ongetwijfeld geleid tot een meer performante werking waardoor meer delicten worden gecapteerd dan voorheen. Toch blijven zeer veel delicten buiten beeld. Wetenschappers proberen daarom een beter zicht te krijgen op de criminaliteit die onder de radar van politie en justitie blijft, aan de hand van slachtofferbevragingen en zelfrapportage. Dit zogenaamde 'dark number onderzoek' bevestigt de informatie uit de officiële cijfers slechts gedeeltelijk. De dalende criminaliteitscijfers van de jaren '90 zien we ook in slachtofferbevragingen. Maar de voorafgaande stijging wordt voor de meeste delicten niet vastgesteld. Eigendomsdelicten lijken al langere tijd te dalen, terwijl geweldsdelicten wél een toename van de jaren '60 tot '90 laten zien, zij het niet zo sterk als in de officiële cijfers wordt weergegeven.

- En nog een nuance – levensdelicten dalen eigenlijk al zéér lang

Van vele delicten zijn er hooguit cijfers beschikbaar tot ten vroegste midden twintigste eeuw. Alleen voor levensdelicten kunnen we cijfers vinden die veel vroeger teruggaan in de tijd. Bijvoorbeeld mortaliteitscijfers worden in vele landen al sinds langere tijd vrij betrouwbaar geregistreerd. Als we kijken naar historisch onderzoek naar het aantal doden door geweld in Europa, dan blijkt dat de tijdelijke stijging van het aantal levensdelicten van de jaren 1960 tot 1990 een ongewone onderbreking vormt van een zeer lange periode van voortdurende daling sinds de tweede helft van de negentiende eeuw.

Er is dus wel degelijk sprake van een daling van criminaliteit tijdens de jaren '90. Die daling past in een lange geschiedenis van geleidelijke vermindering van criminaliteit. Alleen van de jaren '60 tot begin jaren '90 wordt deze evolutie kort onderbroken door een periode van toegenomen geweldsdelicten.

DE CRIME DROP IN BELGIË

- De crime drop van de jaren '90 buiten beeld

Voor België zijn er weinig data die de crime drop in kaart brengen. Pas begin deze eeuw staat de registratie van officiële cijfers zoals parket- en politiestatistieken voldoende op punt om over betrouwbare cijfers te kunnen spreken. Dat is te laat om de crime drop uit de jaren '90 te vatten. Ook beschikbaar dark number onderzoek, zoals de Veiligheidsmonitor en de International Self-report Delinquency Study, geven enkel bruikbare informatie over de respectievelijke perioden 2000 tot 2008 en 2006 tot 2014. Alleen aan de hand van de mortaliteitscijfers kunnen we wél een trend uittekenen op langere termijn voor wat de levensdelicten betreft. Die volgen de internationale trend, waarbij het aantal delicten toeneemt vanaf de jaren '60. We zien daarna in België pas een daling van het aantal levensdelicten vanaf het einde van de jaren '90. Daarmee zet de daling zich later in dan bij andere Westeuropese landen die de knik al bij het begin van de jaren '90 maakten.

- Aan het begin van de 21^e eeuw dalen eigendomsdelicten en levensdelicten

Over het algemeen zien we in België bij de start van deze eeuw een daling van eigendomsdelicten zoals diverse vormen van diefstal, vandalisme, inbraak en voertuigdiefstallen. Persoonsdelicten daarentegen blijven eerder stabiel. Computer- en informaticamisdrijven bewegen duidelijk tegen de trend in en vertonen een stijgende lijn. De daling van levensdelicten blijft zich na de jaren 1990 alvast doorzetten tot 2018.

VERKLARINGEN VOOR DE CRIME DROP

Het fenomeen van de crime drop heeft geleid tot de ontwikkeling van tal van hypotheses die deze opmerkelijke daling moeten verklaren. Tot vandaag blijft het zeer moeilijk om precies te weten wat de daling van criminaliteit veroorzaakt. Hooguit kunnen we van een aantal hypotheses zeggen dat de kans dat zij de crime drop verklaren onwaarschijnlijk is. Het gaat dan bijvoorbeeld om hypotheses die de verklaring zoeken bij elementen uit het Amerikaans beleid. Wanneer nadien blijkt dat de crime drop ook plaats vindt in vele andere landen met een heel ander beleid, dan valt het fundament van deze hypotheses onherroepelijk weg. Het gaat onder meer om de hypotheses inzake het inzetten van meer politie, een repressiever strafbeleid, de crackhypothese en de abortushypothese. De beveiligingshypothese is robuuster voor het internationaal karakter van de crime drop, maar heeft moeite met de verklaring van fluctuaties aangaande geweldsdelicten, en met dalende trends die zich reeds voordoen voorafgaand aan de periode waarin beveiligingsmaatregelen hun intrede doen. Ook andere hypotheses, zoals de vrijetijdshypothese en de cybercrimehypothese mikken op verklaringen op korte termijn, maar zijn ontoereikend voor de lange termijnevoluties. Die evolutie op

langere termijn wil men verklaren aan de hand van de beschavingshypothese, waarbij de toegenomen macht bij de staat en de opkomst van een vrije markteconomie geleid heeft tot meer externe en interne controle op gedrag. De schoolhypothese die wijst op effecten van de verlenging van de schoolleeftijd en van een goede schoolloopbaan in functie van de integratie op de arbeidsmarkt sluit daar goed bij aan. Maar het ontbreekt deze hypothesen vooralsnog aan bruikbare empirische data om de impact van deze mechanismen op criminaliteitstrends hard te maken.

EEN ANALYSE OP ISRD-DATA

Dark number onderzoek biedt de mogelijkheid om hypothesen te onderzoeken. In de data van de ISRD-bevragingen in België vinden we onder meer informatie terug over het vrijetijdspatroon van jongeren en over hun specifieke schoolervaringen. Een analyse op deze data toont dat beide aspecten gerelateerd zijn aan de kans op crimineel gedrag. Wie meer uitgaat heeft een grotere kans op delinquentie, terwijl wie positieve schoolervaringen heeft juist de kans op delinquentie ziet verminderen. De analyses laten echter niet toe om uitspraken te doen over de impact ervan op criminaliteitstrends, omdat de metingen gebeurden over een periode waarin het delinquent gedrag grotendeels stabiel bleef.

NOG WERK AAN DE WINKEL VOOR CRIMINOGRAFISCH ONDERZOEK

Criminaliteit meten is belangrijk. Wie beleid wil voeren, moet weten wat er aan de hand is. Maar we moeten ook achterhalen welke factoren de criminaliteitstrends beïnvloeden. Als we die factoren kennen, dan is dat bijzonder nuttige informatie voor wie aan preventie wil doen. Alleen schieten onze Belgische data tekort. Op het vlak van politie- en justitiecijfers zijn al behoorlijk wat inspanningen geleverd om tot meer volledige en betrouwbare cijfers te komen. Ook de mortaliteitscijfers blijven nuttig om trends inzake levensdelicten op te volgen. Maar zij hebben niet de potentiële rijkdom aan variabelen die dark number onderzoek kan opleveren. “Kan”, want ondanks goede initiatieven zoals de Veiligheidsmonitor en de ISRD-bevragingen is er in België vooralsnog geen sprake van een doorlopend project dat erin slaagt om betrouwbare data op langere termijn te verzamelen om zo de criminaliteitstrends in kaart te brengen en te verklaren.